

Ratni stacionar i pričuvena ratna bolnica u Donjem Miholjcu

Marko Rukovanjski

Klinička bolnica Osijek, Odjel za neurokirurgiju

Stručni rad

UDK 616.1/.9:355/359

Prispjelo: kolovoz, 1993.

Ovo je nastojanje da se ukratko zabilježi vrijeme i rad Ratnog stacionara i pričuvene ratne bolnice u Donjem Miholjcu. Stara poslovica kaže: »Verba volant – scripta manent«, tj. riječi lete, ali zapisano ostaje, ili – ono što nije zapisano, nije ni postojalo. Vrijeme neumitno prolazi, a sjećanja blijede.

Ne želimo da nam ovo naše iskustvo opet zatreba, ali će mo biti spremni ako zatreba da ga opet primijenimo.

Ključne riječi: ratni stacionar, Donji Miholjac

UVOD

U dane 14, 15. i 16. rujna 1991. g. za vrijeme žestokih borbi za tzv. Bijelu kasarnu u Osijeku, a koja je nasuprot bolnici, svi bolnički odjeli su premješteni u podrumске prostorije radi zaštite bolesnika, jer su sve bolničke zrade pogođene iz pješačkog i artiljerijskog oružja. 17. rujna 1991.g. hitno je formiran Bolnički dislocirani stacionar u prostorima Bizovačkih Toplica 18 km zapadno od Osijeka, sa 70 kreveta, pola kirurških, a pola internističkih, a bez kirurških prostora. Hitne operacije su i dalje obavljane u podrumskim prostorima bolnice u Osijeku. 7. studenog 1991. g. avionski je bombardiran hotel Termia u Bizovcu pa su bolesnici 8. studenog 1991. g. ponovno evakuirani natrag u bolnicu u Osijeku. 18. studenog 1991. g. agresorska JNA je osvojila Vukovar, a 20. studenog 1991. g. Ernestinovo. Zaprijetila je velika opasnost prodora JNA prema Čepinu, Josipovcu i Dravi i potpuno opkoljavanje Osijeka. Tih dana započeo je veliki egzodus stanovnika iz grada. Od ranije Osijek je bio opkoljen sa sjeverne strane Drave, tj. iz Baranje, sa istoka od Sarvaša i juga od Tenje i Tenjskog Antunovca. Ostale su slobodne ceste prema Đakovu, Našicama i Valpovu. Istodobno, vođene su žestoke borbe između Hrvatske vojske i JNA u predjelu Papuka i Bilogore. Postojala je i opasnost izbijanja JNA na Dravu na tom pravcu, a time bi Slavonija ostala potpuno odsječena od ostale Hrvatske.

Već 8. studenog 1991. g. Krizni štab Opće bolnice Osijek uz suglasnost općinskih vlasti u Donjem Miholjcu donio je odluku da se formira kompletna pričuvena

ratna bolnica u Donjem Miholjcu, i to u prostorima Općine Donji Miholjac, odnosno u zgradi tzv. starog i novog dvorca u Donjem Miholjcu (Prandau, Maylath, Schlesinger). Na ovu odluku je bitno utjecala mirna situacija u Donjem Miholjcu, položaj dvorca koji se nalazi 1,5 km od graničnog prijelaza prema Mađarskoj na Dravi, pa je time moguća eventualna komunikacija sa Zapadnom Hrvatskom preko Mađarske, a zatim i položaj Donjeg Miholjca unutar zone od 5 km uz granicu gdje su zabranjene zračne vojne aktivnosti.

FORMIRANJE STACIONARA

5. prosinca 1991. g. u dvorac je prvo uselila administracija Opće bolnice Osijek s kompletnom opremom (kompjutori) te tri djelatnika bolničke ljekarne. Istodobno iz Zapadne Europe u Donji Miholjac stiže pomoć u sanitetskom materijalu, lijekovima, hrani i odjeći, a Donji Miholjac postaje sabirno mjesto donacija za Slavoniju. Skladišta su bila u dvorcu, u športskoj dvorani mjesne osmogodišnje škole, u skladištu IPK Osijek te u prostorijama »Caritasa« u župnom dvoru. Formiran je krizni štab općine na čelu s predsjednikom općine i s grupama za istovar, raspodjelu, fizičku pomoć i sl. Bolnički djelatnici smješteni su u mjesni hotel »Borik«, koji je također angažiran za kuhanje hrane za bolesnike u stacionaru, a korištena je i hotelska praonica za pranje bolničkog rublja. Kompletno su angažirani osoblje općine, djelatnici Doma zdravlja, nastavnici iz osnovne i srednje škole (koje su prestale raditi), ugostiteljsko osoblje, službenici carine i dragovoljci.

SLIKA 1.
Stari dvorac – istočni dio
FIGURE 1.
The old castle the Eastern part

U subotu 7. prosinca 1991. g. (padao je snijeg, a temperatura je bila -5°C) tri medicinske sestre sa Odjela za kirurgiju Opće bolnice Osijek, a uz pomoć lokalnih dragovoljaca – najviše nastavnica iz OŠ »August Harambašić«, počele su preuređivati dotadašnje administrativne prostorije općine u tzv. starom dvorcu (sagrađio ga je arhitekt Müller iz Budimpešte 1818. g. u novobaroknom stilu za vlasnika grofa Prandaua). U roku od tri dana namjestile su 17 soba s ukupno 77 kreveta, 2 odjelne ambulante i sanitarne prostorije. Prostor, iako star 173 godine (!), bio je vrlo dobro ušćuvan i funkcionalan za bolničku svrhu, tim više što je vrlo dobro riješeno centralno grijanje – zajedno s »novim dvorcem« – na plin. »Stari dvorac« je sagrađen kao dugačka građevinska cjelina podijeljena na dvije polovine od kojih svaka ima s dvorišne strane dugački hodnik iz kojega se posebno ulazi u svaku sobu. Zapadna polovina zgrade imala je 9 soba s 33 kreveta, zapadna 8 soba sa 44 kreveta te po jedna odjelna ambulanta u svakoj polovini. Sobe su bile sa najmanje 4, a najviše 10 kreveta. Od 8. do 16. prosinca 1991. g. namješteno je za bolničku uporabu i cijelo prizemlje »novog dvorca« (sagrađio grof Maylath, nasljednik grofova Prandau, od 1903. do 1906. g. u engleskom lovačkom stilu Tudor) u 10 prostorija na oko 500 m^2 , i to: prostor za preoperativnu pripremu i presvlačenje kirurškog osoblja, 2 kirurške sale sa 7 kirurških stolova uz prateću opremu (op. lampe, anesteziološki aparati, elektrokoagulatori, aspiratori, monitori, defibrilatori, priručni suhi sterilizatori), intenzivna njega s 8 kreveta i 2 pulmomata, rtg kabinet s tamnom komorom, prijemna abulanta, pričuveni stacionar od 30 kreveta u 5 soba i veliki trijažni prostor u tzv. plesnoj sali dvorca na oko 100 m^2 s 50 nosila i 5 transportnih kolica. Prostrani podrumski prostori »novog dvorca« preuređeni su za: sterilizaciju s 2 autoklava, prostorije za transfuziju i biokemijski laboratorij s pratećom opremom, skladište za boce s anesteziološkim plinovima i skladište za potrošni sani-

tetski materijal – sve ukupno na prostoru od oko 200 m^2 . Slaba električna instalacija dvorca ojačana je posebnim transformatorom i adekvatnim ukopanim vodom te, za pričuvu, strujnim agregatom na naftni pogon, za što su se pobrinuli HEP i INA Donji Miholjac. Ukupno smo imali na raspolaganju oko 130 postelja u oba dvorca. Glavno skladište sanitetskog materijala i hrane bila je športska dvorana osnovne škole, a priručna apoteka stacionara bila je u podrumu »starog dvorca«. U prostorijama kata »novog dvorca« ostao je dio administracije općine kao i administracija Opće bolnice Osijek. Uz sve ove pogodnosti koristili smo se još, ljubaznošću domaćina, i svim uslugama Doma zdravlja Donji Miholjac: biokemijskim laboratorijem, rtg kabinetom, stomatološkom ambulantom, apotekom i kabinetom za fizikalnu medicinu.

10. prosinca 1991. g. stiglo je iz OB Osijek blindiranim autobusom prvih 50 kirurških bolesnika, mahom ranjenika, većinom hrvatskih vojnika, ali i civilnih ranjenika, te 16 kirurških i 12 internističkih sestara, po jedan liječnik kirurg i ortoped, dva liječnika internista (koji su se smjenjivali svaki tjedan, dok su kirurški liječnici stalno boravili u stacionaru), jedan medicinski tehničar-gipser, rtg tehničar, dva fizioterapeuta, tri spremačice i tri djelatnice praonice iz OB Osijek. Kasnije su nam još povremeno pomagali u radu dragovoljci – jedan specijalist sportske medicine, jedan student medicine i više učenica srednje medicinske škole, koji su živjeli u Donjem Miholjcu. Za dovoz hrane i opreme ostavljen nam je na raspolaganju jedan kombi-furgon iz OB Osijek, a hranu smo dovozili iz hotela »Borik« udaljenog 1,5 km od stacionara. Imali smo dva vozača kombija – oba volontera iz Donjeg Miholjca. Do 20. prosinca 1991. g. primljeno je 77 bolesnika, tj. zauzeti su svi kapaciteti u »starom dvorcu«. Većina bolesnika su bili ranjenici, osim njih dvadesetak, koji su bili internistički bolesnici. Za to vrijeme rad u OB Osijek se odvijao reducirano i samo u podrumskim prostorima. Odjeli su bili svedeni na mali broj bolesnika (10- 20), dok je na Kirurgiji bilo njih oko stotinjak. Stacionar u Donjem Miholjcu bio je odtetećenje za OB Osijek i stalno pripravna pričuva za slučaj kompletne evakuacije bolnice. Bolesnike iz stacionara samo postupno slali dalje na zapad u mirnije dijelove Hrvatske – najčešće u zagrebačke bolnice, ali i u Viroviticu, Koprivnicu, Varaždinske, Krapinske i Stubičke Toplice i Lovran. Kako smo oslobađali postelje, tako smo odmah primali nove ranjenike iz Osijeka.

Hranu koja se pripremala za bolesnike u hotelu »Borik« dijelom smo redovito nabavljali, a dijelom je bila iz donacija, dok se jelovnik sastavljao pod stalnim nadzorom rukovoditelja bolničke kuhinje. Donatori privatnici i pojedinci poklanjali su stacionaru meso, povrće, voće, sokove i slastice. Opskrba lijekovima iz inozemnih donacija bila je i obilna i raznovrsna tako da

SLIKA 2.
Osoblje stacionara u parku dvorca
FIGURE 2.
The hospital staff in the castle park

iz naše bolničke apoteke u Osijeku uglavnom nismo ni potraživali lijekove. U tijeku prva četiri mjeseca boravka čak smo slali lijekove u Osijek, a kasnije smo potraživali samo određene rjeđe i diferentnije lijekove. Oko pola zaposlenog osoblja boravilo je stalno u hotelu »Borik«, a ostalo osoblje je bilo odabrano iz Donjeg Miholjca i bližih mjesta, tako da im je bilo lako dolaziti na posao.

Mnoge domaće i strane delegacije te brojni donatori posjećivali su stacionar gotovo svakodnevno. Za ilustraciju – već 20. prosinca 1991. g. službeno nas je posjetila visoka delegacija na čelu s ministrom zdravstva Republike Hrvatske u pratnji članova Kriznog štaba OB Osijek, sanitetskih časnika I. operativne zone, rukovoditelja sanitetskih ustanova sjeverne Slavonije i lokalnih političkih čelnika. Razgledali su pričuvenu bolnicu i stacionar i izrazili svoje zadovoljstvo viđenim sadržajem i organizacijom. Isti dan u 16 h posjetila nas je delegacija donatora iz Mađarske, a u 21 h delegacija članova Socijalističke stranke Austrije iz Linza koji su nam poklonili dva puna kamiona-tegljača pomoći u lijekovima, dekama i posteljini. Naravno, delegacije nisu dolazile baš svaki dan, ali su prva 3-4 mjeseca dolazile vrlo često. Darovi u sanitetskom materijalu, hrani i odjeći pristizali su svakodnevno.

U prosincu 1991. g. formirana je u Pećuhu u Mađarskoj bolnica za ranjenike rata u Slavoniji, čiji su sponzori i osnivači bili liječnici iz Njemačke i liječnici Hrvati na radu u Njemačkoj. Bolnica je imala 60 kreveta, a bila je pod stručnim nadzorom liječnika Medicinskog fakul-

teta u Pećuhu. 5. siječnja 1992. g. prva skupina od 15 bolesnika iz našeg stacionara – sve ranjenici ranjeni na borbenim položajima oko Osijeka – premještena je u Pećuh. Prijevoz je obavljen u organizaciji Malteških vitezova iz Mađarske s kojima smo i prije, a i kasnije, vrlo dobro surađivali. Oni su nam dovozili sanitetski materijal i lijekove, a odvozili su bolesnike iz Osijeka i Donjeg Miholjca u Pećuh, pa čak i za vrijeme bombardiranja Osijeka, Valpova i Belišća. Bolnica u Pećuhu radila je do 30. svibnja 1992. g. i do njezina ukidanja slali smo oko desetak bolesnika mjesečno. Po prestanku rada ove bolnice bolesnici koji nisu bili otpušteni kući ili upućeni na rehabilitaciju vraćeni su natrag u naš stacionar.

U tijeku cijelog boravka u Donjem Miholjcu nismo imali nikakvih problema sa sanitetskim materijalom, hranom, osobljem kao ni većih tehničkih problema. Slaba točka bio nam je sanitarni čvor. U »starom dvorcu« bio je samo jedan nedovoljan i nefunkcionalan čvor na 77 bolesnika. U ožujku 1992. g. tehničko osoblje iz OB Osijek uspjelo je napraviti dva sanitarna mjesta i jednu tuš kabinu, a pokretni bolesnici kojih je bilo malo, mogli su se koristiti i sanitarnim čvorom u »novom dvorcu«, tim više što je prestala zima. Ukupna opskrba vodom »starog dvorca« bila je uglavnom insuficijentna, što je osoblje ipak savladavalo svojom snalažljivošću. Grijanje stacionara u zimskim mjesecima bilo je besprijeekorno – bilo je to centralno grijanje zajedničko za oba dvorca, na plinski pogon.

Svi naši bolesnici bili su više nego zadovoljni smještajem prostorija i postelja, kao i kvalitetom bolničkih kreveta koji su svi bili poklon iz Njemačke i Švedske. Bolesnici su bili preporođeni nakon podrumskog boravka u improviziranim podrumskim bolničkim prostorima OB Osijek. To je osobito došlo do izražaja u proljeće i ljeto 1992. g. kada je ozelenio i procvjetao park oko oba dvorca – koji je zaštićena ekološka cjelina na 35 jutara površina, uređena dijelom kao francuski park s rundelama i cvjetnjacima, a dijelom kao engleski s prirodnom šumom i proplancima. Park je zasađen prije 90 godina i posjeduje endeme flore kao i egzotična stabla. Za naše pokretne bolesnike, ali i za nepokretne – na štakama i u invalidskim kolicima – boravljenje u parku bilo je prava rehabilitacija jednakovrijedna kao i lijekovi i higijena njihovih rana. Isto tako stanje stalnog mira i odsutnost zastrašujućeg zvuka eksplozija granata, a time očito i osjećaj osobne sigurnosti bili su za naše bolesnike – ali i za osoblje – nešto najugodnije. Nažalost, 5. travnja 1992. g. tj. dva dana poslije borbi u Baranji, prvi puta je (nedjelja – 16 h) dalekometnim topništvom bombardiran Donji Miholjac iz sela Torjanaca u Baranji. Tom prilikom je na ulici poginula jedna 18-godišnja djevojka, neposredno u blizini stacionara. Bombardiranje je ponovljeno 7, 9. i 12. travnja 1992. g. a bombe su padale oko hotela »Borik« i po perifernim dijelovima Donjeg Miholjca. Nasreću stacionar – odnosno dvorac – nije pogođen i nitko od bolesnika i osoblja nije stradao. Odmah nakon prvog bombardiranja uvedeno je stalno dežurstvo jednog liječnika i jedne više medicinske sestre za slučaj potrebe evakuacije i premještaja bolesnika u podrumске prostore »novog dvorca« koji su mogli dobro poslužiti kao sklonište. To je i učinjeno u svim idućim napadima na Donji Miholjac, a nasreću napadi se nisu ponavljali poslije 12. travnja 1992. g. Dežurstvo liječnika i sestre pokazalo se vrlo korisnim i radi terapijskih intervencija tijekom noći, a i zbog potrebe stalne prisutnosti liječnika kod nepredvidivih dolazaka raznih donatora, dobrotvora i delegacija koji su u svako vrijeme dolazili u stacionar.

Raspored rada djelatnika stacionara proveden je tako da su liječnici radili cijeli dan (od 7-19 h) s pauzom za ručak, a isto tako i 3 više medicinske sestre, rtg tehničar i 2 fizioterapeuta. Medicinske sestre za njegu radile su smjene po 24 sata uz odmor od 48 sati, što je smanjilo potrebu za putovanjima do kuće onih sestara koje nisu bile smještene u hotelu »Borik« nego su stanovale u okolnim mjestima (u Bizovcu, Valpovu, Bistrincima, Belišću, Veliškovcima, Našicama, Viljevu, Marjancima) ili u samom Donjem Miholjcu.

Cijelu zimu i proljeće 1992. g. naši ležeći bolesnici i ranjenici bili su stalno »okupirani« društveno-socijalnim dijelom njihove rehabilitacije. Osim što je praktički svaka soba imala TV prijemnik (što su bili darovi i posudba građana iz Donjeg Miholjca, koje je dragovolj-

no održavao jedan srednjoškolski profesor iz Miholjca i jedan TV mehaničar iz Valpova) za njihove duhovne i vjerske potrebe brinuli su se župnik i kapelan lokalne župe koji su dolazili gotovo svakodnevno u stacionar. Povremeno su služili mise u »novom« i »starom dvorcu« – posebno za Božić i Uskrs. Časne sestre Samostana Sv. križa iz Miholjca donosile su bolesnicima svakodnevno cigarete, sokove, slastice i časopise. Subotom su redovito dolazile frizerke dragovoljke iz Miholjca koje su šišale i brijale bolesnike, a u određeno vrijeme svaki tjedan dolazila su školska djeca iz srednje i osnovne škole koja su razgovarala i zabavljala ranjene hrvatske vojnike i pomagala im da im lakše prolazi vrijeme boravka u stacionaru. U više navrata u stacionaru su organizirani koncerti muzičkih sastava i pjevačkih zborova. Za praznike su mještanke Donjeg Miholjca – dobre domaćice i kuharice – donosile ranjenicima kolače i voće. Od početka rada stacionara u prosincu 1991. g. pa sve do svibnja 1992. g. u kojem vremenu nije bilo školske nastave zbog ratne opasnosti, nastavnice i učiteljice iz mjesnih škola dragovoljno su svakodnevno u tri smjene pomagale kao servirke i pomoćna radna snaga u stacionaru. Moral bolesnika, osoblja i građana u to vrijeme bio je izrazito visok i može biti uzor kako se hrvatski čovjek može konstruktivno i solidarno truditi dok je domovina u ratu.

MEDICINSKI RAD

U tijeku osmomjesečnog rada stacionara nismo nasreću došli u priliku da koristimo kirurške sale i cijeli kompleks pričuvene ratne bolnice u »novom dvorcu«. Jedino smo 3. travnja 1992. g. operativno zbrinuli 5 ranjenih hrvatskih vojnika s eksplozivnim ranama na udovima. Nismo morali koristiti ni 30 pričuvenih kreveta u »novom dvorcu«. Međutim, 77 kreveta u »starom dvorcu« bilo je stalno popunjeno. U tijeku cijelog rada stacionara bilo je ukupno hospitalizirano 498 bolesnika, a od toga pola, tj. 248 kirurških – odnosno ranjenika te 250 internističkih bolesnika. Od cijelog broja ranjenika 143 su bili hrvatski vojnici, a ostali su bili civilni ranjenici. I među internističkim bolesnicima bilo je tridesetak hrvatskih vojnika. Prosjek ležanja ranjenika u stacionaru bio je 27 dana. Međutim, 13 najtežih ranjenika, mahom starije dobi, ležalo je između 100 i 225 dana, a prosječno 149 dana. Svi ovi rekorderi boravka imali su komplicirane eksplozivne prijelome na donjim udovima stabilizirane vanjskim fiksatorima, uz popratne osteitise i produženo sekundarno cijeljenje rana te uz povremene reintervencije.

Prema tjelesnoj lokalizaciji ozljeda najviše je bilo bolesnika s ozljedama udova – 112, glave – 20, prsnog koša – 14, kralježnice – 10, abdomena – 4, s velikim opeklinama – 3 te teško politraumatiziranih – 19. Bilo je 45 ranjenika operiranih primjenom vanjskog fiksato-

ra. Za cijelo vrijeme funkcioniranja stacionara na kirurškom su dijelu umrla 4 bolesnika, svi stariji od 70 godina. Izravno iz stacionara premjestili smo na daljnje liječenje, a zbog oslobađanja naših kapaciteta za daljnje prijeme, u ratnu bolnicu u Pećuhu u Mađarskoj 20 bolesnika, 3 za amputaciju u Njemačku zbog specijalnog protetskog tretmana, jednog u Češku Republiku, 7 u zagrebačke bolnice, 3 u Lovran, te po 2 bolesnika u bolnice u Našicama, Virovitici i Slavonskom Brodu. 54 bolesnika premjestili smo na daljnju rehabilitaciju u Varaždinske, Krapinske, Stubičke i Daruvarske Toplice. Pritom nam je svu moguću administrativnu pomoć pružio Područni fond zdravstva u Donjem Miholjcu pa tako nismo morali administrativno opterećivati Osijek i našu matičnu ustanovu. Ostali bolesnici su otpušteni kući osim 6 bolesnika koji su po raspuštanju stacionara vraćeni na Kirurgiju Osijek zbog planiranih reoperacija. Nismo imali ni jedan smrtni ishod među ranjenim hrvatskim vojnicima.

Medicinski rad sastojao se u gotovo cijelodnevnom previjanju velikih ratnih rana, a rjeđe smo obavljali male kirurške zahvate. Nismo imali teških ni nesavladivih infekcija niti septičkih stanja, zahvaljujući obilnoj upotrebi i širokoj paleti antibiotika, kao i stalnoj higijeni ratnih rana. Trošili smo velike količine dezinficijena i zavojnog materijala, ali smo njima bili vrlo dobro opskrbljeni iz donacija. Posao nam je pružao veliko zadovoljstvo, a medicinsko osoblje je radilo s velikom voljom i entuzijazmom kakav se u mirnodopskim uvjetima rijetko vidi. Uživali smo u pomaganju našim ranjenim vojnicima, civilima, ali i kroničnim bolesnicima i starcima. Nitko nije mislio na vlastiti komfor niti se vodilo računa o radnom vremenu. U sklopu našeg rada bilo je dosta ambulantnog posla za kirurga, ortopeda i internista za brojne ambulantne bolesnike iz Donjeg Miholjca i okolice, a i za brojne prognanike i izbjeglice, jer bolesnici za vrijeme bombardiranja nisu mogli putovati u osječku bolnicu. U to je vrijeme u Miholjcu, koji

inače ima 6000 stanovnika, bilo ukupno oko 12 000 ljudi. I u tom smo dijelu odlično surađivali s Domom zdravlja, osobito pri ambulantnu liječenju raznih prijeloma, gnojenja, dječjih ortopedskih bolesnika te kardijalnih i endokrinoloških bolesnika.

RASPUŠTANJE STACIONARA

U svibnju 1992. g. UNPROFOR je preuzeo odgovornost za tzv. Sektor Istok tj. okupirani dio Baranje i Slavonije pa je prestalo bombardiranje Osijeka, Valpova i Belišća, koje je do tada bilo gotovo svakodnevno. Posljednje bombardiranje Osijeka bilo je 17. svibnja 1992. g. Kada je zavladao mir intenzivirao se rad u Općoj bolnici Osijek (sada Klinička bolnica). Počeli su se ponovno konstituirati i ekipirati bolnički odjeli koji ili nisu radili, ili su bitno smanjili kapacitet postelja. Time je svrha postojanja stacionara polako prestajala. Srednje medicinsko osoblje prvo se počelo vraćati u matičnu ustanovu na svoje prijeratne odjele, a kako je mir postajao stvarnost, i bolesnici su inzistirali na odlasku. Stacionar nije ukinut preko noći nego se polako gasio u tijeku lipnja i srpnja 1992. g. Konačno početkom kolovoza ostalo je malo bolesnika pa smo 15. srpnja 1992. g. preostalih dvadesetak kirurških i internističkih bolesnika premjestili natrag u OB Osijek. Preostalo medicinsko osoblje je konzerviralo stacionar i ratnu bolnicu u 20. kolovoza 1992. vratilo se u Osijek, na svoj redovni posao.

Stanovnici Donjeg Miholjca, tj. naši domaćini, više su puta izrazili svoje žaljenje što se stacionar raspušta. Razumljivo je da smo se vrlo dobro sprijateljili i uklopili, da su stanovnici imali za vrijeme boravka stacionara kvalitetnu medicinsku uslugu i svijest da im je njihov dvorac u vjerojatno najsvrhovitijoj ulozi otkako postoji. Ipak, bolnica je konzervirana, a nažalost ne možemo reći da je možda još nećemo trebati.

Abstract

WAR-TIME MILITARY HOSPITAL IN DONJI MIHOLJAC

Marko Rukovanjski

Department of neurosurgery, Clinical Hospital Osijek

The work of the war-time military hospital in Donji Miholjac has been briefly described. There is an old Roman proverb: »Verba volant, scripta manent«, i. e. »The words fly, the written materials remain«, or in other words: »That what has not been described has not happened«.

The time is inexorably passing and memories are fading. We do not want to use our experiences again. However, if it is necessary we are prepared to do it.

Key words: war-time, military hospital,
Donji Miholjac

Received: August, 1993